

7. Скаткин М.Н. Методы обучения / М.Н.Скаткин. — М.: Педагогика, 1965. — 813с. — (Пед. Энциклопедия; Т.2).

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА

Логвіна-Бик Т.А.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Методика викладання біології — це галузь педагогічної науки, що сформувалась на основі педагогіки та біології і виділилась у окрему науку, яка розглядає раціональні способи і засоби керування процесом навчання і виховання, в результаті яких учні оволодівають свідомими і міцними знаннями, необхідними для освіченої людини взагалі, а також вмінням застосовувати ці знання на практиці, у праці.

Об'єктом вивчення методики викладання біології є закономірності системи процесу навчання і виховання засобами шкільного предмета біології у закладах освіти всіх типів.

Предметом є навчальна діяльність учнів і учителя та їхня взаємодія з метою засвоєння біологічних знань.

Наукове дослідження починається з постановки проблеми. Вона виникає там, де зібраного в науці матеріалу недостатньо для пояснення нових фактів, для визначення шляхів і методів пізнання. Поставивши проблему, вчений формулює завдання дослідження, розробляє план пошуку. Для реалізації програми необхідна попередня відповідь на це питання (припущення або гіпотеза). Для перевірки плануються різні методи (спостереження, експеримент), створюються теоретичні і фактичні моделі тощо. Експериментально підтверджена гіпотеза стає теорією — цілісною системою, «концентратом» наукового знання, яка розкриває суть процесів і явищ, дає можливість описувати, пояснювати, прогнозувати і застосовувати на практиці результати пізнання.

Методика, як й інші науки постійно розвивається, що зумовлено реформуванням суспільства і школи, зміни її загальної мети навчання і виховання, навчальних планів (кількості годин і предметів), навчальних програм (змісту предметів) тощо.

Методика викладання біології розвивається на основі основних закономірностей, які і відображають ті напрямки методики, над якими працюють учені. Це:

1. Синтез основ біологічної науки у структурі і змісті навчального предмету шкільної біології (розробка стандартів, концепцій біологічної освіти, нових програм, навчальних планів тощо).
2. Здобування учнями усвідомлених і міцних знань поступовим розвитком понять і умінь (впровадження нових технологій навчання).
3. Провідна роль змісту навчального матеріалу і відповідність йому форм і методів викладання (підготовка відповідного навчально-методичного забезпечення).
4. Взаємозв'язок усіх сторін виховання у процесі навчання біології.
5. Цілісність і система процесу викладання.

Оновлення змісту освіти є визначальною складовою реформування освіти в Україні і передбачає приведення його у відповідність з сучасними потребами особи і суспільства. Реформа школи зумовлена тим, що нам потрібні люди, які б володіли величезними потенціалами: зокрема біотехнології, біоніки, кібернетики, інформатики, техніки. З метою становлення економіки і

підвищення добробуту людей слід подбати особливо про збереження екологічного стану середовища і екологію самої людини. З цією метою слід реалізувати в освіті цілісний системний підхід до вивчення природи і гуманістичний підхід до людини і природи як об'єкту пізнання.

Шляхи реформування змісту загальноосвітньої підготовки згідно державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття):

- а) поєднання основ класичних фундаментальних дисциплін і сучасного розуміння закономірностей будови світу;
- б) обов'язкове вивчення природничо-математичних дисциплін в усіх типах загальноосвітніх навчально-виховних закладів на всіх ступенях освіти;
- в) посилення гуманістичного спрямування змісту природничо-математичної підготовки.

Основні шляхи реформування освіти зачіпають як певні державні інститути, які повинні забезпечити належні умови для вчителів, так і особистість самого вчителя-творця.

Умовами успішного реформування освіти є:

1. створення у суспільстві атмосфери загальнодержавного сприяння;
2. подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей;
3. забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних передових технологій та науково-методичних досягнень;
4. відхід від авторитарної педагогіки;
5. підготовка нової генерації передових кадрів, і їх професійного та загальнокультурного рівня;
6. формування нових екологічних основ системи освіти;
7. реорганізація існуючих і створення нових навчально-виховних закладів нового покоління;
8. радикальна перебудова управління сферою освіти шляхом демократизації, децентралізації, створення регіональних систем управління;
9. органічна інтеграція освіти і науки, активне використання наукового потенціалу вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ, новітніх теоретичних розробок та здобутків педагогічно-новаторів, громадських творчих об'єднань у навчально-виховному процесі;
10. створення нової правової та нормативної бази освіти.

Одним із шляхів забезпечення якісно нового рівня вивчення методичних дисциплін є побудова навчального процесу на новій концептуально-методологічній основі. Мова йде про нові технології навчання, а саме про комплекс навчальних, організаційно-методичних, матеріально-технічних засобів, що сприяють переходу від репродуктивного до продуктивного типу навчання і ефективного використання навчального часу. Вони охоплюють як систему підготовки спеціалістів-біологів в цілому, так і конкретні види навчальних занять і, безумовно, самостійну роботу студентів [1].

Важливою проблемою залишається і підготовка нових педагогічних кадрів. Педагогічна освіта дуже фемінізована та й до школи доходить лише третина випускників педагогічних університетів. На методику природничих дисциплін відводиться мало годин, а фахові кафедри не завжди вважають за потрібне при діляги увагу педагогізації навчального процесу. Формування особистості, здатної до творчого пошуку, самодостатньої в усіх аспектах життєдіяльності, пов'язано з тим, що дитина має:

- 1) пізнати світ (цьому сприяють: психічні процеси пізнавальної діяльності, властиві їй від народження; агенти соціалізації — вихователі, вчителі, службовці-посередники у процесі засвоєння соціального

- досвіду попередніх поколінь; внутрішнє прагнення до саморуху);
- 2) одержати знання, уміння і навички, необхідні для виконання тих або інших дій і діяльності в цілому;
- 3) отримати навички творчої самореалізації;
- 4) навчитися спілкуватися з іншими людьми, із групами людей, із навколишнім світом;
- 5) навчитися переборювати внутрішні протиріччя, набути здатності до самопізнання, самовдосконалення [2].

Ефективність навчально-виховного процесу з біології залежить насамперед від вибору вчителем форми проведення занять. В.Якупов називає формою навчання спеціальну конструкцію навчального процесу, характер якої зумовлюється змістом навчання, методами, прийомами, засобами діяльності вчителів і учнів, а як дидактична категорія означає зовнішній бік організації навчального процесу, пов'язаний з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також: із порядком його здійснення [3, с.132].

Перспективи подальшого дослідження можливі в екстраполяції принципів індивідуалізації та диференціації навчання, моделі педагогічного керівництва диференційованим навчанням учнів на інші предмети середньої школи або ж у використанні для диференціації та індивідуалізації навчання комп'ютерної підтримки при вивченні біології чи інших предметів відповідно до інших вікових груп з урахуванням особливостей розвитку дітей. Особлива увага звертається на підготовку кваліфікованого фахівця, майбутнього вчителя біології, для організації професійної роботи у школі. Тому технологія та методика підготовки студентів — біологів у вищих навчальних педагогічних закладах виходить на перший план. Оптимальний вибір методів може бути зроблений лише за умови доброго знання якісних властивостей кожного методу, тобто врахування його достоїнств і недоліків з точки зору ефективності навчання.

Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Підготовка вчителя біології до професійної, наукової, дослідницької діяльності залежить від вміння постійно вдосконалювати свої знання, вносити в роботу елементи творчості, здійснювати дослідницький підхід до вирішення проблем, що виникають у навчально-виховному процесі.

Література

1. Логвіна-Бик Т.А. Метод моделювання при викладанні біології / Т.А.Логвіна-Бик/ http://конференция.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_3_3_13.pdf
2. Логвіна-Бик Т.А. Шкільний курс біології та методика його викладання: загальні проблеми / Т.А.Логвіна-Бик / Навчальний посібник для студентів [електронний ресурс] <http://lib.mdpu.org.ua/e-book/biologiya/biologiya.htm>
3. Якупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник / В.В.Якупов. — К.: Либідь, 2002. — 560 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ

*Мезько Я.Ю., Мегем О.М.
Глухівській національній педагогічній університет імені Олександра
Довженка*

Постановка проблеми. Одним із показників високого потенціалу людини є її здоров'я як найбільша соціальна цінність та основна умова виконан-